

політологічних досліджень. Стан політології в Україні пов'язаний з логікою трансформації нашого суспільства та особливостями розвитку наукового знання.

Водночас є фактори, що сприяють розвитку політології: наявність певної інституціональної бази. Молода генерація науковців, яка здобуває освіту в нових умовах, знайома з досягненнями світової науки, швидко оволодіває сучасними методами дослідження. Ключовим завданням політології є навчально-просвітницька діяльність, формування високої політичної свідомості та політичної культури громадян. Політичні знання мають утвердитися в усіх сферах свідомості. Йдеться передусім про поширення політологічних знань по вертикалі, тобто про підготовку професійних політиків, парламентарів, працівників державного апарату. Важливо, щоб освіта була зацікавлена в об'єктивних дослідженнях та розглядала політологію як суттєвий інтелектуальний ресурс суспільства.

Сучасна політична наука вирішує низку суттєвих завдань, серед них: окреслення кола найголовніших проблем, на яких має зосередитись на етапі свого становлення вітчизняна політична наука; розвиток прикладної політології; підготовка і перепідготовка кадрів, науковців і професійних політиків; налагодження та підтримка зв'язків із світовими політологічними центрами і школами; формування в людей високого рівня політичної та правової культури.

Становище вітчизняної політичної науки на сучасному етапі проаналізував Всеукраїнський науково-практичний симпозіум з проблеми «Політологія в Україні: стан та перспективи розвитку», учасники якого відзначили значне зростання в останні роки рівня політичної освіченості громадян, активізацію наукових розробок, накопичення певного досвіду викладання політології; розвиваються і вдосконалюються, збагачуючи світову суспільно-політичну думку, синтезуючи й систематизуючи політичні знання.

Література

1. Політологія : Підручник / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. - К. : ВЦ "Академія", 2003. – 528 с.
2. Українська політологія: витоки і еволюція. / За ред. Ф.Кирилюка. – К., 1995. – 312 с.

УДК 316.722(477.87)

КУХАРЧУК О.С., РОСОЛ Ю.
Мукачівський державний університет

ПИСЕМНІСТЬ, ЗАРОДЖЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ЗНАТЬ. КУЛЬТУРНІ ЗВ'ЯЗКИ ЗАКАРПАТЦІВ З НАСЕЛЕННЯМ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Давніми літературними пам'ятками XII-XVI ст., які дійшли до нас, були книги церковного вжитку: літургікони, мінеї, євангелія, псалтирі тощо. Окрема група пам'яток дає можливість простежити процес зародження історичних знань. Це: «покрайні записи» на церковних книгах, «учительні» євангелія, Гукливський літопис тощо.

У XII-XVII ст. з різних міст України, європейських країн на Закарпаття потрапляли інкунабули, рукописні та слов'янські друковані книги церковного і світського характеру, зокрема «Острозька біблія» Івана Федорова (1581 р.). Широкого поширення в краї набула середньовічна повість «Александрія», завезена з українських земель. Цей твір став своєрідним навчальним посібником з історії і географії [1].

Особливо багато літератури, в тому числі і твори окремих письменників, вчених завозилися зі сходу у XVIII – першій половині XIX ст., що посилювало потяг закарпатців до освіти, їх жадобу до знань, підтримувало почуття духовної спільності зі східними слов'янами.

Важливою подією в культурно-освітньому житті Закарпаття було відкриття в Ужгороді у 1793 р. на кошти населення першої учительської семінарії з українською мовою навчання. Відкриття середніх учбових закладів, де чимало предметів викладалося рідною мовою, було одним із засобів боротьби закарпатців проти латинізації та католицизму [2].

Інтерес до історії Закарпаття завжди був неабияким. Минуле та сучасне краю, його майбутнє цікавили не лише населення Закарпаття, а й широку громадськість України, Словаччини, Угорщини, Румунії тощо. Це й природно, оскільки історичні долі сусідніх країн завжди переплітались, і через їх історію розкриваються окремі сторінки власної історії Закарпаття.

Початок вивченню історії Закарпаття започаткували його уродженці, частина яких емігрувала, а частина залишалася тут, в Закарпатті. Перші праці з історії краю написали на рубежі XVIII-XIX ст. І. Базилович, І. Орлай, Ю. Гуца-Венелін та ін. Особливе місце серед них посідає праця М. Лучкая «Історія карпатських русинів», що вважалася найбільшим дослідженням в даній області того часу. Віддав належне історії Закарпаття О. Духнович – найпомітніший серед вчених і громадських діячів XIX ст. [3].

Чимало писали про історію Закарпаття угорські та австрійські історики : Іштван Деньдеші (1629-1704), Габор Дойка (1769-1796), художники Імре Ревес (1859-1945), Міхай Мункачі (1844-1900), Шімон Голлоші (1857-1918), історики Карой Мейсарош (1821-1890), Тиводар Легоцький (1830-1915), Антоній Годинка (1864-1946) та ін.

Окремі періоди історії Закарпаття, як стародавнього часу, так і феодалізму, досліджували такі вчені й громадські діячі, як А. Кралицький (описання архівів монастирів, публікація уривків Мукачівського літопису, історико-географічні описання комітатів), І. Сільвай, О. Митрак, Ю. Жаткович (становище русинів в Австро-Угорщині, розвиток культури). Хоч статті названих авторів і не є суто історичними дослідженнями, але порушені в них питання мають важливе значення для розуміння специфіки історії Закарпаття.

Для вивчення окремих питань історії Закарпаття, взаємин його населення з угорцями, румунами, словаками, зв'язків з Україною певне значення мають праці філологів. У дослідженнях мовознавців В. Німчука, Й. Дзедзелівського, П. Лизанця, П. Чучки, В. Добоша, І. Сабадоша, К. Галаса висвітлені питання розвитку мови і міжмовних контактів народів Карпаторуського регіону. Вчені

науково обґрунтували думку, що діалекти Закарпаття – частина української мови, а їх словниковий фонд збагачує мовознавство як науку [3].

Літературознавці В. Микитась, О. Мишанич, П. Лісовий, Т. Чумак, Ю. Сак, М. Зимомря простежили шляхи становлення літератури Закарпаття.

Закарпаття ніколи не залишалось осторонь турбот сусідніх народів, жило в тісних взаємозв'язках із широким світом. Сюди проникали всі повіви суспільної і філософської думки, передові люди краю працювали для піднесення культури, освіти, поліпшення становища пригнобленого люду в себе на батьківщині, зміцнювали тісні зв'язки з слов'янським світом. Сподіваємося, що наведені матеріали послужать доказом на підтвердження того, що закарпатоукраїнці в умовах іноземного поневолення не тільки зберегли свою мову, культуру, а й внесли свій вагомий внесок у світовий історичний процес, збагативши його зміст. У той час Закарпаття дало світові цілу плеяду яскравих особистостей, які не тільки підняли на новий щабель розвиток освіти й науки в краї, а й внесли свою лепту у зміцнення дружніх зв'язків українського народу з угорським, словацьким, чеським та іншими народами [4].

З розвитком феодальних відносин на Закарпатті, як і в Київській Русі, розвивається культура, зокрема писемність. Її поява пов'язана із прийняттям християнства. Оскільки тут не було окремого державного об'єднання, то і не видавалися офіційні документи, які б відбивали соціально-економічне становище. Тому давніми літературними пам'ятками були книги церковного вжитку: літургії, мінеї, євангеліє, псалтирі, тощо.

Значний інтерес до історії Закарпаття, до його минулого і сучасного зростає сьогодні. Дух нового політичного мислення, розкріпачення думки, поглиблення процесу демократизації, розвиток незалежної української держави викликають підвищену увагу до минулого, до перспектив майбутнього України. У наш час набагато гостріше ставляться питання, хто ж ми насправді, кому належимо, яка історична доля краю, хто був поруч з нами на історичному шляху, хто допомагав розвиватись, а хто гальмував розвиток, прикриваючись нерідко фразами захисту інтересів трудящих, які взаємини між населенням по обидва боки Карпат [3].

Закарпаття дало світові цілу плеяду яскравих особистостей, які не тільки підняли на новий щабель розвиток освіти й науки в краї, а й внесли свою лепту у зміцнення дружніх зв'язків українського народу з угорським, словацьким, чеським та іншими народами.

Література

1. Бідзіля В. І. Історія культури Закарпаття на рубежі нашої ери / В. І. Бідзіля. - Київ, 1971. – 166 с.
2. Енциклопедія Закарпаття : Визначні особи ХХ ст. / редкол. : В. В. Бедь, М.М. Ганич, О. Д. Довганич та ін. ; Закарпат. обл. осередок наук. т-ва ім. Т. Шевченка, Карпат. ун-т ім. А. Волошина. – Ужгород : Гражда, 2007. – 400 с. : іл.
3. Данилюк Д. Д., Ілько В. І. З історії заселення та розвитку культури Закарпаття в добу феодалізму (до середини ХІХ ст.) / Данилюк Д. Д., Ілько В. І. – Ужгород, 1990. – 71 с.
4. Шандор В. Закарпаття, історико-правовий нарис від ІХ ст. до 1920 р. / Вікентій Шандор. – Нью-Йорк, 1992. – 292 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>